

Péter Kasza

RUKOPISI IZA RUKOPISA. RUKOPISNI IZVORI
DJELA ANTUNA VRANČIĆA O PADU BUDIMA

Negdje u proljeće 1548. Antun Vrančić pročitao je 28. knjigu djela *Historiarum sui temporis* Paola Giovija, koja govori o padu Budima. Iako je Gioviove spisateljske vještine iznimno cijenio, Vrančić je primijetio određene probleme u tekstu. Prema njegovu mišljenju razlog je bio to što je Giovio svoje izvještavanje, umjesto na osobnom iskustvu ili pisanim izvorima, temeljio na glasinama. Iako je Vrančić implicitno dao zaključiti kako je sam bio svjedok opsade Budima, to je demantirao nekoliko godina kasnije. Unatoč tome, autor je jednog od najdužih i najdetaljnijih izvješća o okolnostima turske okupacije Budima. No Vrančić ipak nije odstupio od vlastitih metodoloških načela: njegov se tekst zapravo temelji na izvorima očevidaca. Među njima posebno je važan izvještaj Piotra Porębskog, ali Vrančić se oslanjao i na djelo Györgya Szerémija i na anonimnu mađarsku kroniku. Iako sve činjenične informacije u Vrančićevu izvješću potječu iz drugih izvora, on je ipak puno više od pukoga kompilatora. Dvije osobine čine njegovo djelo izvanrednim postignućem humanističke historiografije: prvo, umjesto neukrašena stila svojih izvora, on piše rječitu humanističku prozu; drugo, središnja scena, koja nedostaje u njegovim izvorima, predstavljena je kao sjajan govor, koji savršeno oprimjeruje načelo *verisimile* humanističke historiografije. Drugim riječima: ne traži se da govor umetnut u djelo bude realan, dovoljno je ako zvuči vjerovatno.

Ključne riječi: Pad Budima 1541, Paolo Giovio, Antun Vrančić, humanistička historiografija